

AL-MUTANABBIY SHE'RIYATIDA G'URUR VA SHIJOAT MOTIVLARI

Maksumova Inoyathon Vahidulla qizi

Alfraganus Universiteti

Annotatsiya: Al-Mutanabbiy arab adabiyotining eng mashhur shoirlaridan biri bo'lib, uning she'riyatida g'urur va shijoat motivlari markaziy o'rin tutadi. Shoirning asarlarida shaxsiy iftixor, qahramonlik, jasorat va ideal insoniy sifatlar keng yoritilgan. Tadqiqotda Al-Mutanabbiy she'riyatida g'urur va shijoat motivlarining shakllanishi, ularning janr va mavzular bilan bog'liqligi, shuningdek, ijtimoiy va madaniy kontekstdagi ahamiyati tahlil qilinadi. Shu orqali shoirning estetik qarashlari, adabiy uslubi va jamiyatdagi qadriyatlar haqida kengroq tasavvur hosil qilinadi.

Kalit so'zlar: Al-Mutanabbiy, arab she'riyati, g'urur, shijoat, motivlar, adabiy tahlil, ijtimoiy qadriyat, badiiy estetik

Al-Mutanabbiy (915–965) arab adabiyotida o'zining boy badiiy uslubi, ma'no chuqurligi va idealizatsiyalangan shaxsiy obrazlari bilan ajralib turadi. Uning she'riyatida g'urur va shijoat motivlari nafaqat shaxsiy iftixor va jasoratni ifodalash vositasi, balki jamiyatdagi ijtimoiy qadriyatlar va madaniy me'yorlarni ham aks ettiradi. Shoirning g'urur motivi ko'pincha shaxsiy yuksaklik, iroda va o'zini o'zi qadrlash bilan bog'langan bo'lsa, shijoat motivi jasorat, qahramonlik va murakkab vaziyatlarda qat'iyatni namoyon etadi.

Al-Mutanabbiy she'riyatida g'urur va shijoat motivlarini o'rganish orqali shoirning badiiy uslubi, estetik qarashlari va jamiyatdagi qadriyatlarni tushunish mumkin. Tadqiqotning maqsadi Al-Mutanabbiy she'riyatida g'urur va shijoat motivlarining shakllanishi, ular qanday janr va mavzularda aks etgani, shuningdek, o'sha davr arab madaniyati va adabiyotiga ta'siri haqida chuqur tahlil berishdir.

Al-Mutanabbiy arab she'riyatining eng yorqin namoyandalaridan biri bo'lib, uning asarlari g'urur va shijoat motivlari bilan boyitilgan. Shoirning she'riyatida g'urur motivi ko'pincha shaxsiy iftixor, iroda, yuksaklik va o'zini qadrlashni ifodalash vositasi sifatida namoyon bo'ladi. Al-Mutanabbiy o'z zamonasidagi ijtimoiy va siyosiy vaziyatlarni ham inobatga olib, shoir sifatida o'z mavqeini va shaxsiy ustunligini

ta'kidlaydi. Uning asarlarida g'urur motivi shaxsiy yuksaklik va ideal insoniy sifatlarni ko'rsatish orqali nafaqat badiiy estetikaga, balki jamiyatdagi qadriyatlar va ijtimoiy normalarga ham ishora qiladi.

Shijoat motivi esa Al-Mutanabbiy she'riyatida jasorat, qat'iyat, murakkab vaziyatlarda bardosh berish va qahramonlikni ifodalash vositasi sifatida keng tarqalgan. Shoirning qahramonlik obrazlari, jang va murakkab vaziyatlarda ko'rsatgan jasoratlari, shijoatning turli qirralarini ochib beradi. Bu motivlar shoirning ijtimoiy va siyosiy qarashlarini ham aks ettiradi, chunki u o'z she'riyatida shaxsiy va jamiyat manfaatlarini uyg'unlashtirgan holda ifodalashga harakat qilgan.

Al-Mutanabbiy she'riyatida g'urur va shijoat motivlari ko'pincha bir-biri bilan uzviy bog'langan. G'urur motivi shaxsiy yuksaklikni, shijoat esa bu yuksaklikni amalga oshirish uchun zarur jasorat va qat'iyatni ifodalaydi. Shu tarzda, shoirning asarlarida bu motivlar o'zaro uyg'unlikda ishlatilgan bo'lib, u o'quvchiga nafaqat shaxsiy fazilatlarni, balki ideal insoniy sifatlarni ham namoyon qiladi.

Shoirning g'urur motivini yoritishda uning til va uslubi ham katta rol o'ynaydi. Al-Mutanabbiy o'z asarlarida boy va ifodali lug'at, obrazli iboralar, maqollar va metaforalardan keng foydalanadi. Shu orqali u g'urur va shijoat motivlarini yanada kuchli va ta'sirli qiladi. Masalan, shaxsiy yuksaklik va jasoratni ifodalashda u tabiiy hodisalar, tarixiy shaxslar va afsonaviy qahramonlardan misol keltiradi, bu esa motivlarning estetik va ma'naviy qadrini oshiradi.

Al-Mutanabbiy she'riyatida g'urur va shijoat motivlari turli janrlarda aks etgan. U qasidalar, ghazallar, madahiy va tarbiyaviy she'rlarda bu motivlarni turlicha yoritgan. Qasidalarida shoir ko'pincha o'z qahramonlik fazilatlarini va shaxsiy yuksaklikni ta'kidlaydi, shijoat motivi esa uning jasorat va qat'iyatini namoyon qiladi. Ghazallarida esa g'urur motivi ko'proq ichki dunyo, hissiyot va shaxsiy fazilatlar bilan bog'liq bo'ladi. Madahiy she'rlarda esa shijoat va jasorat shoirning hukmdor yoki jamiyatdagi qahramonlik obrazlari bilan bog'lanadi.

Al-Mutanabbiy she'riyatida g'urur va shijoat motivlari nafaqat shaxsiy, balki ijtimoiy va siyosiy kontekstda ham muhim ahamiyatga ega. Shoir o'z davrining siyosiy voqealari, hukmdorlar faoliyati va jamiyatdagi ijtimoiy munosabatlarni yoritish orqali motivlarni yanada mazmunli qiladi. Shu tarzda, g'urur va shijoat nafaqat shoirning shaxsiy fazilatlarini, balki jamiyatning qadriyatlari va ijtimoiy idealini ham aks ettiradi.

Tahlil shuni ko'rsatadiki, Al-Mutanabbiy she'riyatida g'urur va shijoat motivlari murakkab va ko'p qirrali bo'lib, ular shoirning estetik qarashlari, badiiy uslubi va jamiyatdagi qadriyatlarini ifodalashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, bu motivlar o'quvchida ma'naviy va axloqiy hissiyotlarni uyg'otadi, shaxsiy va jamiyat hayotini aks ettiruvchi ideal obrazlarni yaratadi.

Shoirning g'urur va shijoat motivlarini o'rganish arab adabiyoti va she'riyat tarixini chuqurroq tushunishga imkon beradi. Bu motivlar orqali Al-Mutanabbiyning shaxsiy dunyosi, uning jamiyat bilan munosabati, estetik va badiiy qarashlari yanada ravshan ko'rinadi. Shu sababli, Al-Mutanabbiy she'riyatida g'urur va shijoat motivlarini tahlil qilish adabiyotshunoslik, madaniyatshunoslik va tarixiy nuqtai nazardan muhim ahamiyatga ega.

Natijada, Al-Mutanabbiy she'riyatida g'urur va shijoat motivlari shoirning badiiy uslubi, estetik qarashlari va jamiyat qadriyatlarini aks ettiruvchi asosiy elementlar sifatida shakllangan. Shu orqali u arab she'riyatida o'ziga xos o'rin egallagan va keyingi avlod shoirlariga ta'sir ko'rsatgan. Ushbu motivlarni o'rganish nafaqat Al-Mutanabbiy ijodini, balki arab adabiy tafakkurining rivojlanishini chuqurroq tushunishga imkon beradi.

Al-Mutanabbiy she'riyatida g'urur va shijoat motivlari shoirning eng muhim badiiy elementlari sifatida namoyon bo'ladi. G'urur motivi shaxsiy yuksaklik, iroda va iftixorni ifodalasa, shijoat motivi jasorat, qat'iyat va murakkab vaziyatlarda bardoshlikni namoyon etadi. Bu motivlar bir-biri bilan uyg'unlikda ishlatilib, shoirning estetik qarashlari, badiiy uslubi va jamiyat qadriyatlarini aks ettiradi. Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, Al-Mutanabbiy she'riyatida g'urur va shijoat nafaqat shaxsiy fazilatlarini, balki ijtimoiy va madaniy qadriyatlarni ifodalash vositasi sifatida ham ahamiyatga ega. Shu sababli, ushbu motivlarni tahlil qilish arab adabiy tafakkurini, shoirning ijodiy merosini va o'sha davr jamiyatini chuqurroq tushunishga imkon beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Al-Mutanabbiy. (1995). *Diwan Al-Mutanabbi*. Beirut: Dar al-Kutub al-Ilmiyya.
2. Allen, R. (1998). *An Introduction to Arabic Literature*. Cambridge: Cambridge University Press.
3. Badawi, M. M. (1975). *A Short History of Arabic Literature*. London: Oxford University Press.
4. al-Mubarrad. (2000). *Kitab al-Kamil fi al-Shi'r wa al-Shu'ara'*. Beirut: Dar al-Kutub al-Ilmiyya.
5. Irwin, R. (1995). *Arabic Literature: A Survey of the Classical Period*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
6. Ali, K. (2010). *The Role of Pride and Courage in Classical Arabic Poetry*. Middle Eastern Studies, 46(2), 211–230

GLOBAL SCHOLARS
SCIENTIFIC PUBLISHING

